

BİREY-GRUP UYUMU VE ÇEVRESEL KOLEKTİF EYLEM: SOSYAL KİMLİK PERSPEKTİFİNDEN BİR İNCELEME*

Tolga ERGİYEN

tolga.ergiyen@ieu.edu.tr

ORCID: 0000-0002-5892-0198

Serap AKFİRAT

serap.akfirat@deu.edu.tr

ORCID: 0000-0003-4989-2399

ÖZ: İklim değişikliği, küresel ölçekte sistemsel dönüşümler gerektiren acil bir kriz olup, bireysel davranış değişikliklerinin ötesinde güçlü ve sürdürülebilir kolektif eylemleri zorunlu kılmaktadır. Bu derleme, birey-grup (BG) uyumunun çevresel kolektif eyleme katılım üzerindeki rolünü Sosyal Kimlik Kuramı (SKK), Çevre Yanlısı Kolektif Eylemlerin Çevresel Kimlik Modeli (EIMECA) ve Çevre Yanlısı Eylemin Sosyal Kimlik Modeli (SIMPEA) çerçevesinde ele almaktadır. SKK, bireylerin grup kimliğiyle özdeşleşme süreçlerinin kolektif eylemi motive eden temel bir mekanizma olduğunu öne sürerken; EIMECA, çevresel kimliğin kolektif çevresel eyleme katılımı belirleyici olduğunu savunur. SIMPEA ise çevresel tehditlerin, bireyler tarafından grup kimliği aracılığıyla kolektif bir mesele olarak algılandığında, daha yüksek düzeyde eyleme katılımının ortaya çıktığını belirtir. Literatürde Yüksek BG uyumunun kolektif yeterlik algısı, grup dayanışması ve eylem sürekliliğini artırdığı gösterilmekte; araştırmalarda bu uyumun daha fazla sorgulanmasına ihtiyaç duyulduğu vurgulanmaktadır. Çalışma, çevresel kolektif eylemin sürdürülebilirliğini artırmak için BG uyumunun psikososyal dinamiklerini tartışarak, sivil toplum örgütleri ve politika yapıcılar için stratejik öneriler sunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Birey-grup uyumu, çevresel kolektif eylem, sosyal kimlik kuramı, çevresel kimlik modeli, iklim değişikliği

PERSON-GROUP FIT AND ENVIRONMENTAL COLLECTIVE ACTION: A REVIEW FROM A SOCIAL IDENTITY PERSPECTIVE

ABSTRACT: Climate change is an urgent global crisis that requires systemic transformations and necessitates strong and sustainable collective actions beyond individual behavioral changes. This review examines the role of person-group (PG) congruence in participation in environmental collective action through the lenses of Social Identity Theory (SIT), the Environmental Identity Model of Pro-Environmental Collective Action (EIMECA), and the Social Identity Model of Pro-Environmental Action (SIMPEA). SIT posits that identification with a group is a key mechanism motivating collective action, while EIMECA emphasizes the determining role of individuals' environmental identity in driving participation. SIMPEA suggests that when individuals perceive environmental threats as collective issues through group identity rather than merely personal concerns, they demonstrate higher levels of engagement. The literature shows that high PG congruence enhances not only perceptions of collective efficacy but also group solidarity and continuity of action. This review aims to explore the psychosocial dynamics of PG congruence to offer strategic insights for civil society organizations and policymakers to support the sustainability of environmental collective action.

Keywords: Person-group fit, environmental collective action, social identity theory, environmental identity model, climate change

Makale Gönderim Tarihi: 13.01.2025

Makale Kabul Tarihi: 07.04.2025

Citation Information / Kaynakça Bilgisi: Ergiyen, T. ve Akfırat, S. (2025). Birey-Grup uyumu ve çevresel kolektif eylem: sosyal kimlik perspektifinden bir inceleme, *Türk Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 10(1), 1-15.

*Bu çalışma, Tolga Ergiyen tarafından Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde hazırlanan "Bireyselden Kolektife: Birey-Grup Uyumunun Çevresel Kolektif Eylem Üzerindeki Etkisi" başlıklı doktora tezinden türetilmiştir.

1. GİRİŞ

İklim değişikliği, dünya genelinde yaşamı etkileyen en acil sorunlardan biri olmasının yanı sıra, insanlık tarihindeki en büyük risklerden birini temsil etmektedir (IPCC, 2023). Bu ekolojik kriz acilen ele alınması gereken bir mesele olmasına rağmen, su kaynaklarının tüketilmesi, ormanların yok edilmesi ve ekosistemlere zarar veren diğer faaliyetler hız kesmeden devam etmektedir. Örneğin, bir zamanlar dünya yüzeyinin %14'ünü kaplayan yağmur ormanları, günümüzde yalnızca %6'sını kaplamaktadır (NGS, 2023). Bununla birlikte, iklim değişikliği şüphesizliği (Hornsey ve Lewandowsky, 2022) ve hükümetlerin etkili iklim politikaları uygulamadaki isteksizliği (Atvur vd., 2023), krizin daha da derinleşmesine neden olmaktadır. Çevresel krizin çözümü yalnızca bireysel davranış değişikliklerine değil, gruplar arası iş birliği ve kolektif eyleme bağlıdır. Çünkü çevresel sorunlar, geniş çaplı sistemsel dönüşümler gerektiren yapısal problemlerdir. Bireysel düzeyde geri dönüşüm yapmak, enerji tasarrufu sağlamak veya daha sürdürülebilir tüketim alışkanlıkları geliştirmek önemli adımlar olsa da küresel karbon salınımının büyük bir kısmı sanayi, enerji ve ulaşım sektörlerinden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle, etkili bir çözüm ancak hükümetlerin, özel sektörün ve sivil toplum kuruluşlarının ortak politikalar geliştirmesiyle mümkündür. Ancak kolektif eylemin başarısı, bireylerin gruplarıyla kurduğu psikolojik bağa ve bu bağın gücüne bağlıdır (Van Zomeren vd., 2008). Bu noktada, birey-grup (BG) uyumu, bireylerin grup normları, değerleri ve kolektif amaçlarıyla ne derece örtüştüğünü ifade eden bir kavramdır (Hanel vd., 2019; Seong ve Kristof-Brown, 2012). Yüksek BG uyumu, bireyin grup içindeki aidiyet hissini ve grubun ortak hedeflerine bağlılığını artırarak kolektif eyleme katılımını teşvik edebilir. Aynı zamanda, bireylerin öz-yeterlik algısını ve psikolojik iyi oluşunu destekleyerek bireysel düzeyde de önemli etkiler yaratabilir (Seong vd., 2015; Hanel vd., 2020). Buna karşılık, düşük BG uyumu, bireylerin grup normlarıyla özdeşleşmesini zorlaştırarak sosyal izolasyona, kolektif eylem motivasyonunun zayıflamasına ve bireysel düzeyde motivasyon kaybına yol açabilir.

Kolektif eylem, bir grubun ortak bir amacı gerçekleştirmek veya grubun konumunu güçlendirmek için verdiği tepkiler olarak tanımlanmaktadır (Wright vd., 1990). Kolektif eyleme katılımı motive eden faktörleri inceleyen kapsamlı bir araştırma literatürü bulunmaktadır (Agostini ve van Zomeren, 2021; Fritsche ve Masson, 2021; Pizarro vd., 2022). Kolektif eylemi harekete geçiren birçok faktör söz konusu olmakla birlikte, sosyal kimlik, kolektif hedeflere ulaşmada temel bir rol oynamaktadır (Fritsche vd., 2018; Thomas vd., 2020; Van Zomeren vd., 2008). Özellikle bireylerin sosyal kimlikleri, kolektif eylemleri anlamada merkezi bir mekanizma olarak öne çıkmaktadır. Sosyal Kimlik Kuramı (SKK), bu bağlamda kolektif eylemi yönlendiren psikolojik süreçleri açıklamak için güçlü bir çerçeve sunmaktadır. Bu çerçevede, bireylerin gruplarıyla özdeşleşme düzeyi, kolektif eyleme katılım niyetlerini belirlemede önemli bir faktör olarak öne çıkmaktadır. İç grup kimliğiyle yüksek düzeyde özdeşleşme, kolektif eyleme katılım niyetiyle doğrudan ilişkilendirilmektedir (Akfırat vd., 2021; Bamberg vd., 2015). Ancak, yalnızca grup kimliği ile özdeşleşme, grup üyelerinin dezavantajlı pozisyonlarını değiştirmek için harekete geçecekleri anlamına gelmemektedir. Çevre Yanlısı Kolektif Eylemlerin Çevresel Kimlik Modeli'ne (Environmental Identity Model of Environmental Collective Action, EIMECA; Carmona-Moya vd., 2021) göre, grup kimliğinin yanı sıra çevresel kimlik, ahlaki inançlar, öfke ve kolektif yeterlik algısı gibi psikososyal faktörler, çevresel kolektif eyleme katılımı motive etmede kritik bir rol oynamaktadır. Bununla birlikte, kolektif eylem yoluyla statükoya meydan okuma girişimlerinin, gruplar arası ilişkileri tarif eden toplumsal yapı algısına (geçirgenlik, kalıcılık, meşruiyet) bağlı olduğu öne sürülmektedir (Ellemers, 1993; Tajfel, 1982; Scheifele vd., 2021). Özellikle, grup üyelerinin gruplar arası bağlamı kalıcı ve/veya meşru olarak algılamadıkları durumlarda harekete geçme olasılıkları daha yüksek olmaktadır.

Sosyal kimlik, toplumsal düzeyde çevre dostu davranışları ve çevresel kolektif eylemi teşvik etmede önemli bir rol oynarken, bireysel faktörlerin etkisini vurgulayan araştırmalar da bulunmaktadır. Örneğin, doğaya bağlılık (Dunne vd., 2024), deneyime açıklık gibi kişilik özellikleri (Gibbon ve Douglas, 2021; Markowitz vd., 2012) ve algılanan yeterlik (Hornsey vd., 2006), çevre dostu davranışları ve eylemleri önemli ölçüde şekillendirebilmektedir. Son yıllarda, bireysel (örn., eğitim) ve bağlamsal/toplumsal (örn., değerler) düzey faktörlerini bir arada ele alan çok düzeyli modellerin kullanımı araştırmacılar tarafından teşvik edilmektedir (bkz. Milfont ve Markowitz, 2016). Bu modeller, toplumsal ve bireysel etkilerin karşılıklı etkileşimini daha kapsamlı bir şekilde açıklamayı amaçlamaktadır. Sosyal Kimlik Yaklaşımı, grup içi etkileşimler ve sosyal kategorileşme süreçleri nedeniyle grup üyelerinin çeşitli uyarıcılara tepkilerinde görece bir benzerlik sergilediklerini öne sürer.

Ancak, bu beklenti her zaman geçerli değildir; özellikle büyük ölçekli sosyal gruplarda bağlam, grup üyeleri tarafından farklı algılanabilir (Simon, 1992). Grup üyeleri, genellikle gruplar arası ilişkilerin meşruiyeti ve kalıcılığı gibi sosyo-yapısal faktörleri değerlendirme konusunda motive olsalar da bu algılar pratikte sıklıkla farklılık göstermektedir. Örneğin, ormanların tahrip edilmesini önemli bir adaletsizlik olarak algılayan ve benzer görüşlere sahip bir gruba özdeşleşen bir birey, protesto gösterisi veya dilekçe gibi kolektif eylemlere katılmaya motive olabilir. Buna karşın, içinde bulunduğu grup bu durumu önemsemiyor veya küçümsüyorsa, bu uyumsuzluk bireyin harekete geçme motivasyonunu azaltabilir. Heterojenliğin daha belirgin olduğu büyük gruplarda bu tür farklılıklar özellikle yaygındır. Örneğin, çevreci bir sivil toplum örgütüne üye olan bir birey, çevresindeki diğer üyelerin de benzer çevresel hassasiyetlere sahip olduğunu algıladığında kolektif eyleme daha fazla katılım gösterebilir. Buna karşın, çevreci bir gruba üye olmayan bir birey, sosyal çevresindeki kendini çevreci olarak tanımlayan insanların çevresel meseleleri daha az öncelikli gördüğünü düşündüğünde, kolektif harekete katılım motivasyonu zayıflayabilir. Bu durum, bireyin sosyal çevresiyle kurduğu psikolojik bağın kolektif eyleme katılım üzerinde belirleyici bir rol oynadığını göstermektedir. Bir birey, içinde bulunduğu grubun perspektifiyle ne ölçüde örtüştüğünü hissettiğinde, o grubun normlarına uyum sağlama ve ortak amaçlar doğrultusunda hareket etme olasılığı artabilir. Bu noktada, birey-grup (BG) uyumu kavramı, bireyin grup normları, değerleri ve kolektif amaçlarıyla ne derece örtüştüğünü açıklayan önemli bir faktör olarak öne çıkmaktadır (Seong vd., 2015). BG uyumu üzerine yapılan araştırmalar, bu uyumun çeşitli alanlarda (örn., iyi oluş) güçlendirici bir faktör olduğunu göstermektedir (Hanel vd., 2020). Bireyin, grubunun perspektifiyle ne ölçüde özdeşleştiği yalnızca bireysel motivasyonu değil, aynı zamanda kolektif hareketlere katılım eğilimini de etkileyebilir. Bu araştırmaların büyük bir kısmı bireysel sonuçlara odaklanmakla birlikte, BG uyumunun grup içi uyum ve kolektif yeterlik gibi kolektif sonuçları da öngörebileceği belirtilmektedir (Mummert vd., 2015; Seong vd., 2015; Tu vd., 2024).

Bu derleme, birey-grup (BG) uyumunun çevresel kolektif eylem üzerindeki etkilerine dair kapsamlı bir tartışma sunmaktadır. Bireylerin, gruplarıyla çevresel meselelere dair algılarındaki uyumun kolektif eylem niyetlerini nasıl şekillendirdiği, sosyal kimlik perspektifi çerçevesinde ele alınmaktadır. Ayrıca, bu bağlamda Çevre Yanlısı Kolektif Eylemlerin Çevresel Kimlik Modeli (EIMECA) gibi teorik yaklaşımlar doğrultusunda, BG uyumunun çevresel kolektif eylem süreçlerindeki rolü incelenmektedir

2. SOSYAL KİMLİK KURAMI ÇERÇEVESİNDE SOSYO-YAPISAL BAĞLAM

Sosyal Kimlik Kuramı (SKK), bireyin benlik kavramının bir kısmının sosyal kimliklerden kaynaklandığını öne sürer (Tajfel ve Turner, 1979). Olumlu bir sosyal kimlik (örn., yüksek grup statüsü) arzu edilirken, gruplar arası ilişkilerin doğası gereği bazı kimlikler olumsuz olarak algılanabilmektedir. Bu durum, bireyleri öz saygılarını korumak veya artırmak için çeşitli stratejiler benimsemeye yönlendirebilir (Rubin ve Hewstone, 1998). SKK, bu bağlamda üç temel strateji tanımlar: (1) Bireysel hareketlilik, grup sınırlarının geçirgen olduğu durumlarda bireylerin gruplarını terk etmesidir. (2) Sosyal yaratıcılık, grup üyelerinin gruplar arası ilişkileri kalıcı ve meşru olarak algıladıkları durumlarda, gruplarının değerini artırmak amacıyla karşılaştırma boyutunu değiştirmeleridir. (3) Sosyal rekabet, gruplar arası ilişkiler kalıcı veya meşru olarak algılanmadığında, grup üyelerinin dezavantajlı konumlarına doğrudan meydan okuma stratejisidir. Kolektif eylem, sosyal rekabet stratejisinin yaygın bir sonucu olup, genellikle sosyal çatışmayı beraberinde getirir. Araştırmalar, gruplarıyla yüksek düzeyde özdeşleşmiş bireylerin diğer stratejilere kıyasla sosyal rekabeti tercih etme olasılığının daha yüksek olduğunu göstermektedir (Mummendey vd., 1999). Doğu-Batı Almanya bağlamında yapılan bir çalışma, SKK'nin öngörülerini ampirik olarak test etmiş ve algılanan ilişki kalıcılığı, meşruluğu, grup içi özdeşleşme ile kolektif strateji tercihleri arasındaki bağlantıyı ortaya koymuştur (Mummendey vd., 1999). Ayrıca, Scheifele vd. (2021), toplumsal cinsiyet bağlamında sosyal rekabet stratejisi için güçlü kanıtlar sunarak, grup üyelerinin algılanan adaletsizliklerle nasıl başa çıktığını göstermiştir. Özetle, grup üyelerinin gruplarının statüsünü kalıcı ve meşru olarak algılayıp algılamamaları, dezavantajlı pozisyonlarını ele alırken sosyal yaratıcılık mı yoksa sosyal rekabet mi izleyeceklerini belirlemede önemli bir rol oynar. Eğer grup üyeleri mevcut statü hiyerarşisini kalıcı ve meşru olarak algılıyorsa, doğrudan rekabet etmek yerine sosyal yaratıcılık stratejisini benimseyerek grup kimliklerini olumlu yönde yeniden çerçeveleyebilir veya statülerini alternatif ölçütlerle güçlendirmeye çalışabilirler. Buna karşın, dezavantajlı konumlarının geçici ve meşru olmayan bir yapıdan kaynaklandığını düşünen bireyler,

grup olarak daha güçlü bir konum elde etmek için sosyal rekabet stratejisine yönelebilir ve doğrudan statü değişimini hedefleyebilirler.

Sosyo-yapısal özellikler, grup içi dinamikler ve gruplar arası ilişkilerin doğası tarafından şekillense de temelde grup üyelerinin bireysel (özel) algılarını yansıtır (Ellemers, 1993). Bu nedenle, grup üyeleri, fiziksel (örn., arkadaşlar) veya sanal (örn., X gibi sosyal medya platformları) ağlardaki etkileşimlerine bağlı olarak gruplar arası ilişkiler hakkında farklı perspektiflere sahip olabilir. Örneğin, çevreciler arasında, sosyal medyada oldukça aktif olan bireyler, çevresel konulara ilişkin tartışmalardaki görüş ayrılıklarını ve değişken söylemleri daha sık gözlemleyebilir. Farklı aktörlerin çevresel meselelere dair zaman içinde değişen yaklaşımlarına tanıklık ettikçe, politika yapıcılarla çevreciler arasındaki ilişkilerin daha az kalıcı (yani istikrarsız ve değişken) ve daha az meşru (yani belirsiz veya tutarsız) olduğunu düşünebilirler. Buna karşın, sosyal medya ağlarında daha az aktif olan bireyler, çevresel konulara dair bilgiye daha sınırlı ve daha az değişken bir çerçevede eriştiklerinden, bu ilişkileri daha kalıcı ve meşru olarak algılayabilirler. Bu farklılık, gruplar içindeki algıların çeşitliliğini vurgulamakta ve kolektif eylemi nasıl etkilediğiyle ilgili önemli soruları gündeme getirmektedir. Ayrıca, araştırmalar, kadınların liderlik pozisyonlarındaki erkek egemenliğinin sosyo-yapısal bağlamını farklı algıladığını göstermektedir. Bu bağlamı meşruluk açısından düşük gören kadınlar, değişim için sosyal rekabet stratejilerini tercih etme olasılığı daha yüksek bireylerdir (Scheifele vd., 2021). Benzer şekilde, çevresel bağlamda, çevresel tahribatları meşru olarak algılamayan bireyler, ekolojik adaletsizlikle mücadele için rekabetçi stratejiler benimseyebilir.

Sosyo-yapısal bağlam, yalnızca gruplar arası ilişkilerin doğasıyla değil, aynı zamanda grup içi statü hiyerarşileri ve kaynaklara erişim gibi faktörlerle de şekillenir. Willer (2009), bireylerin gruba yönelik katkılarının statü kazandırdığını ve bu statünün kolektif eyleme katılımı artırdığını göstermektedir. Bu bağlamda, grup içindeki roller ve statü farklılıkları, bireylerin kolektif eyleme yönelik stratejilerini etkileyebilir. Özellikle, statü hiyerarşileri ve grup içi kaynak dağılımı, bireylerin grup aidiyetlerini ve gruba yönelik bağlılıklarını belirleyen kritik unsurlar arasındadır. Eğer bireyler, grup içindeki statülerinin düşük olduğunu ve kaynaklara erişimde dezavantajlı olduklarını düşünürlerse, gruba yönelik bağlılıkları azalabilir ve bireysel hareketlilik stratejilerine yönelebilirler (Ellemers, 1993). Buna karşın, grup üyeleri, dezavantajlı konumlarının yapısal olarak kalıcı ve meşru olmadığını algıladıklarında kolektif eyleme katılım olasılıkları artmaktadır (Scheifele vd., 2021). Bu bağlamda, sosyo-yapısal faktörlerin kolektif eylemi nasıl şekillendirdiği, grupların kaynaklara erişim düzeyi ve üyelik statüleri ile doğrudan ilişkilidir. Örneğin, toplumsal cinsiyet bağlamında yapılan araştırmalar, kadınların liderlik pozisyonlarına erişiminin kısıtlanmasının kimlik yönetim stratejilerini farklılaştırdığını göstermektedir (Scheifele vd., 2021). Liderlik pozisyonlarını erişilebilir gören kadınlar bireysel hareketlilik stratejilerine yönelirken, bu pozisyonları yapısal olarak erişilemez olarak algılayan kadınlar kolektif hareketlilik stratejilerini benimseme eğilimindedir. Benzer şekilde, çevresel bağlamda, ekolojik adaletsizlikleri sistematik bir sorun olarak algılayan bireyler, kişisel düzeyde eylem yerine kolektif eyleme yönelmektedir (Fritsche vd., 2018). Özetle, grup üyelerinin kalıcılık ve meşruluk gibi bağlamsal koşullara ilişkin algıları ve grupları ile uyumu, gruplarının dezavantajlı pozisyonunu ele almak için sosyal yaratıcılık mı yoksa sosyal rekabet mi izleyeceklerini belirlemede önemli bir rol oynar. Sosyal Kimlik Kuramı (SKK), gruplar arası dinamiklerin (sosyo-yapısal algılar) bireylerin stratejilerini nasıl şekillendirdiğini açıklarken, çevresel kolektif eylem bağlamında bu süreçleri anlamak için Environmental Identity Model of Environmental Collective Action (EIMECA) gibi genişletilmiş yaklaşımlara ihtiyaç duyulmaktadır.

3. ÇEVRESEL KOLEKTİF EYLEM MODELLERİ

Sosyal Kimlik Kuramı'na (SKK) dayalı kolektif eylem modelleri, dezavantajlı ve avantajlı gruplar arasındaki dinamikleri inceler. Grup üyeleri, yapısal dezavantajlara (örn., ırksal ayrımcılık) veya durumsal dezavantajlara (örn., hak ihlalleri) meydan okumak için kolektif eylemlere katılır. Kolektif Eylemin Sosyal Kimlik Modeli (Social Identity Model of Collective Action, SIMCA), kolektif eyleme katılımı motive eden üç temel değişken öne sürmektedir: grup yeterliliği, algılanan adaletsizlik ve sosyal kimlik (Van Zomeren vd., 2008). Bu değişkenler farklı gruplar arası bağlamlarda geniş çapta incelenmiş ve modelin geçerliliği desteklenmiştir (örn., Selvanathan vd., 2018; Verbena vd., 2023). Kolektif Eylemde Sosyal Kimliğin Kapsüllenmiş Modeli (Encapsulation Model of Social Identity in Collective Action, EMSICA), bireylerin adaletsizlik algılarının ve duygusal tepkilerinin sosyal kimlik oluşum

sürecinde nasıl rol oynadığını açıklamaktadır (Thomas vd., 2009). EMSICA'ya göre, bireylerin kolektif eyleme katılımı, öncelikle gruplarının maruz kaldığı haksızlığa ilişkin algıları ve bu algıların doğurduğu duygusal tepkilerle şekillenmektedir. Bu model, Türkiye bağlamında Gezi Parkı Eylemleri üzerinden test edilmiş ve desteklenmiştir (Uysal ve Akfırat, 2022). Avrupa ve Amerika dışındaki bir çevre hareketi bağlamında (İran) yapılan bir çalışmada ise, SIMCA modelinin kolektif eyleme katılım niyetlerini daha iyi açıkladığı, buna karşın EMSICA modelinin geçmiş kolektif eylem katılımını daha güçlü şekilde yordadığı gösterilmiştir (Keshavarzi vd., 2021). Ancak, genel olarak bakıldığında her iki model de ampirik olarak desteklenmiştir. Ancak, çevresel bağlam ele alındığında, kolektif eylemler geleneksel sosyal hareketlerden farklı olarak belirgin bir karşıt grup tanımlamasını her zaman mümkün kılmamaktadır. Toplumsal hareketlerde karşıtlık genellikle ikili bir yapı içinde ele alınır ve bir grup açık şekilde baskın veya avantajlı konumda, diğeri ise dezavantajlı konumda görülmektedir (örn., beyazlar ve Afrika kökenli bireyler, Dixon vd., 2020). Buna karşılık, çevresel hareketler daha karmaşık bir bağlamda gerçekleşmektedir. Çevreciler için karşıtlık, doğrudan belirli bir sosyal grup yerine sistemik aktörlere (örn., hükümetler, şirketler, küresel ekonomik politikalar) veya çevresel politikaların doğrudan ve dolaylı etkilerine yönelmektedir. Bu durum, çevresel kolektif eylemlerin, ikili bir gruplar arası çatışma modeliyle açıklanmasını zorlaştırmaktadır. Çevre aktivistleri, mücadelelerini genellikle daha geniş bir sistemik bağlamda tanımlamak zorunda kalmaktadır. Bu da mobilizasyon süreçlerinde farklı stratejilerin geliştirilmesini gerektirmektedir.

Carmona-Moya vd. (2021), çevresel kolektif eyleme katılımı motive eden faktörleri açıklamak için Çevre Yanlısı Kolektif Eylemlerin Çevresel Kimlik Modeli (Environmental Identity Model of Environmental Collective Action, EIMECA) geliştirmiştir. SIMCA'ya benzer şekilde, EIMECA da çevresel kimliği kolektif eylemin birincil yordayıcısı olarak tanımlar. Ancak, geleneksel grup kimliği modellerinin aksine, bu model bireyin doğayla özdeşleşmesini vurgulamaktadır. Bu model, özellikle SIMCA'nın (Van Zomeren vd., 2008) çevresel kolektif eylemleri açıklamada eksik kaldığı noktaları tamamlamak üzere geliştirilmiştir. SIMCA modeli, kolektif eylemi motive eden temel unsurlar olarak sosyal kimlik, algılanan adaletsizlik ve grup yeterliği inancını ele almaktadır. Ancak, SIMCA'nın politikleşmiş kimlik çerçevesinde şekillenmesi, çevresel kolektif eylemleri tam olarak açıklamak için yeterli görülmemiştir (Carmona-Moya vd., 2021). EIMECA, bu boşluğu doldurmak için çevresel kimliği merkeze alarak, bireylerin yalnızca sosyal gruplarıyla değil, aynı zamanda doğayla kurdukları kimlik bağını da kolektif eylem motivasyonunda önemli bir faktör olarak ele almaktadır. Çevresel kimliğin bireylerin kolektif eylem süreçleri üzerindeki etkisi, grubun çevresel tehditler karşısında nasıl konumlandığıyla doğrudan ilişkilidir. Gruba güçlü bir kimlik hissiyle bağlanan bireyler, grubun karşı karşıya olduğu çevresel sorunları kendi kimlikleriyle ilişkilendirdiğinde, bu durum onların öfke, suçluluk veya kaygı gibi duygular hissetmelerine yol açabilir (Smith vd., 2007). Bu tür duygusal tepkiler, bireylerin gruplarının çevresel zararlarla mücadelesinde kolektif bir duruş sergilemesini teşvik edebilir. Buna ek olarak, EIMECA, kolektif eylemi yalnızca öfke gibi olumsuz duyguların değil, umut dolu grup yeterliği inancının (hopeful group efficacy belief) da şekillendirdiğini vurgulamaktadır. Bu kavram, bireylerin yalnızca gruplarının çevresel değişim yaratabileceğine inanmasını değil, aynı zamanda bu değişimin gerçekten mümkün olduğuna dair umut beslemelerini de içerir. Yapılan araştırmalar, umut düzeyinin yüksek olduğu durumlarda grup yeterliği algısının kolektif eyleme katılımı artırdığını göstermektedir (Cohen-Chen ve Van Zomeren, 2018). Bu durum, bireylerin sadece adaletsizliğe karşı duydukları öfkeyle değil, değişim yaratabileceklerine dair duydukları inançla da motive olabileceğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle, modelde bireylerin yalnızca öfke gibi negatif duygularla harekete geçmediği, aynı zamanda gruplarının çevresel değişim yaratabileceğine dair umut geliştirmelerinin kolektif eylem sürecinde belirleyici olduğu öne sürülmektedir. EIMECA'nın temel katkılarından biri, grup kimliğini yalnızca gruplar arası çatışma bağlamında değil, bireylerin çevresel tehditlere karşı kolektif eylemde bulunmalarını sağlayan psikososyal bir mekanizma olarak ele almasıdır. Dolayısıyla, bu model sosyal kimlik süreçlerini doğrudan çevresel kolektif eylem bağlamında genişleterek, çevreci hareketlerin motivasyonlarını açıklamak için daha bütüncül bir çerçeve sunmaktadır.

EIMECA modeli, çevresel kolektif eylemi açıklarken bireylerin çevresel kimlikleriyle nasıl özdeşleştiklerini ve bu kimliğin kolektif eylem motivasyonlarını nasıl şekillendirdiğini vurgularken, Social Identity Model of Pro-Environmental Action (SIMPEA) modeli ise çevresel kolektif eylemi grup kimliği ve normlarına uyum çerçevesinde ele almaktadır (Fritzsche vd., 2018). SIMPEA, bireylerin çevresel tehditleri yalnızca bireysel bir sorun olarak değil, grup kimliği aracılığıyla kolektif bir mesele

olarak algıladıklarında çevresel eylemlere daha güçlü şekilde katılım gösterdiklerini öne sürmektedir. Bu modele göre, bireylerin çevre dostu davranışlara yönelmeleri, grubun belirlediği normlar ve kolektif yeterlik algıları ile doğrudan ilişkilidir. Örneğin, çevreci bir grupla güçlü bir şekilde özdeşleşen bireyler, o grubun normlarına daha fazla uyum sağlayarak çevresel eylemlere katılmaya daha yatkın hale gelir. SIMPEA, çevresel kolektif eylemin grup normlarına uyum, kolektif yeterlik algıları ve sosyal kimlik tehditlerine verilen tepkiler ile şekillendiğini vurgulamaktadır. Bu modelde, bireylerin kolektif eyleme katılımını belirleyen temel psikolojik süreçler arasında öfke, korku ve kolektif suçluluk gibi duygular yer almaktadır (Fritsche vd., 2018). EIMECA ve SIMPEA modelleri, çevresel kolektif eylemi açıklamada birbirini tamamlayan ancak farklı yönleri öne çıkaran çerçeveler sunmaktadır. EIMECA, çevresel kimliği merkeze alarak bireylerin doğayla kurdukları kimlik bağının kolektif eyleme katılım süreçlerini nasıl etkilediğini ele alırken, SIMPEA modeli daha geniş bir sosyal kimlik perspektifi sunarak grup normlarının ve kolektif yeterlik algılarının çevre dostu davranışlar üzerindeki etkisini vurgulamaktadır. SIMPEA, bireylerin çevre dostu davranışlara yöneliminde grubun normlarına uyum sağlamanın kritik bir rol oynadığını öne sürerken, EIMECA bireylerin çevresel adaletsizlik algılarının ve çevresel grup kimliğiyle özdeşleşmelerinin kolektif eyleme katılım üzerindeki etkisini açıklamaktadır. Dolayısıyla, SIMPEA modeli çevresel kolektif eylemi günlük sürdürülebilir yaşam pratikleri ve grup normlarına uyum bağlamında ele alırken, EIMECA modeli çevresel adaletsizliklere karşı oluşan kolektif tepkilerin psikososyal süreçlerini anlamaya odaklanmaktadır. Bu iki model, çevresel kolektif eylemi açıklamada farklı psikososyal süreçlere vurgu yaparak birbirlerini tamamlamaktadır.

4. BİREY GRUP (BG) UYUMU

Bir önceki bölümde ele alınan kolektif eylem modellerindeki değişkenler, kolektif eylemin bir grubun eş zamanlı tepkilerinin bir parçası olarak kavramsallaştırılmasına dayanırken, temelde bireylerin sosyo-yapısal bağlam algılarını yansıtan öznel değerlendirmelerdir. Bu algılar, grup üyeleri arasında önemli ölçüde farklılık gösterebilir (Jiménez-Moya vd., 2018). Örneğin, kadınlar liderlik pozisyonlarındaki asimetrik cinsiyet ilişkilerine (örn., istikrar, meşruiyet, geçirgenlik) dair farklı görüşlere sahip olabilir ve bu durum, kimlik yönetim stratejisi seçimlerini etkileyebilir (Scheifele vd., 2021). Bazı kadınlar, sosyal yaratıcılık stratejilerini benimseyerek gruplar arası karşılaştırma bağlamını yeniden tanımlayıp daha olumlu bir sosyal kimlik elde etmeye çalışırken, diğerleri sosyal rekabet stratejilerini tercih ederek gruplarının dezavantajlı konumuna doğrudan meydan okuyabilir. Ayrıca, grup üyeleri genellikle grup içi bireylerle, grup dışı bireylere kıyasla daha sık etkileşimde bulunmakta ve bu durum, gruplarını daha heterojen algılamalarına yol açabilmektedir (Konovalova ve Le Mens, 2020). Ancak, sosyal psikoloji literatüründe algılanan grup heterojenliğinin kolektif eylem niyetleri üzerindeki etkisi büyük ölçüde göz ardı edilmiştir. Birey-Grup (BG) uyumu, bireylerin grup perspektifiyle ne ölçüde örtüştüğünü ifade eder (Seong vd., 2015). Yüksek BG uyumu, bireylerin grup kimliğiyle daha güçlü bir bağ kurmasını, grubun ortak hedeflerini desteklemesini ve kolektif eylemlere katılımını artırmayı sağlayabilir. Buna karşılık, düşük BG uyumu bireyin grup normlarına uyum sağlamasını zorlaştırarak kolektif eylem motivasyonunu zayıflatırabilir (Cialdini & Goldstein, 2004). Bu perspektiften bakıldığında, yapılan araştırmalar, yapısal bağlamın kolektif eylemle olan ilişkisini vurgulamaktadır (Vestergren ve Drury, 2022; Vestergren vd., 2024). Özellikle, bireylerin çevresel aktivizme katılım süreçlerinde, gruplarıyla olan kimlik uyumlarının kolektif eylem motivasyonlarını artırdığı gösterilmektedir. Kolektif hareketlere katılımın yalnızca bireylerin mevcut grup normlarına uyumu ile değil, aynı zamanda bu süreçte grup kimliklerini pekiştirmeleriyle de ilişkili olduğu vurgulanmaktadır. Örneğin, grup ile uyumlu hissetmeyen bir birey, herhangi bir kolektif aktivizmde bulunduğu kendisini grubu ile daha uyumlu algılayabilir. Ayrıca, BG uyumu ve uyumsuzluğu, Environmental Identity Model of Environmental Collective Action (EIMECA) ve Social Identity Model of Pro-Environmental Action (SIMPEA) çerçevesinde de ele alınabilir. EIMECA bağlamında, bireylerin çevresel adaletsizlik algısı ve duygusal tepkileri grup üyeleri arasında benzerlik gösterdiğinde (yüksek BG uyumu), kolektif kimlik oluşumu ve kolektif eylem motivasyonu artabilir. Nitekim, Sarı vd. (2024) tarafından Türkiye’de yürütülen bir çalışmada, bireylerin grup kimliğiyle özdeşleşmelerinin, çevresel norm ihlallerine karşı duydukları öfke ve gurur duyguları aracılığıyla kolektif eylem motivasyonlarını artırdığı gösterilmiştir. Örneğin, çevresel tahribatı adaletsiz bir durum olarak gören ve grubu ile yüksek düzeyde uyum içinde olan bireyler (algısal olarak grubunda adaletsizlik algısı), bu haksızlığa karşı kolektif eyleme katılma eğilimi artırabilir. Ancak,

grup içinde çevresel adaletsizlik algıları farklılık gösterdiğinde (düşük BG uyumu), bireyler kolektif kimlik geliştirmekte zorlanabilir ve eylem motivasyonları azalabilir (Scheifele vd., 2021).

Sosyal normlar, gruplar içinde bireylerin davranışlarını ve tutumlarını belirleyen ortak standartları temsil eder (Hogg ve Reid, 2006). Grup üyeleri, sosyal statülerini korumak veya dışlanmaktan kaçınmak için bu normlara uyma eğilimindedir (Fritsche ve Schubert, 2009). Bireyler, grubun perspektifini kişisel olarak paylaşmasalar bile, sosyal olarak uygun bir pozisyon elde etmek için grup normlarına uyabilirler (Cialdini ve Goldstein, 2004). Birey-Grup (BG) uyumu, bireylerin kolektif eyleme katılım motivasyonlarını artıran içsel bir yönlendirme mekanizması olarak işlev görmektedir. Gruba yüksek düzeyde uyum sağlayan bireyler, grubun kolektif amaçlarını kendi kişisel hedefleriyle daha fazla örtüştürme eğilimindedir. Bu uyum, bireylerin çevresel meselelere yönelik duyarlılıklarını artırarak kolektif eyleme katılım yönündeki bireysel motivasyonlarını güçlendirebilir. Örneğin, çevreci bir gruba güçlü bir uyum içinde olan bir birey, grubun değerlerini içselleştirerek kişisel sorumluluk hissi daha yoğun deneyimleyebilir ve çevre yanlısı kolektif eylemlere daha istekli katılabilir. Buna karşılık, BG uyumu düşük olan bireylerde, grup değerleriyle özdeşleşme seviyesi düşük olacağından, kolektif eylem motivasyonu daha zayıf olabilir. Social Identity Model of Pro-Environmental Action (SIMPEA) modeli, BG uyumu ile grup normları arasındaki ilişkiyi vurgulamaktadır. SIMPEA'ya göre, bireylerin çevre dostu davranışlara yönelmesi, grubun belirlediği normlara uyum sağlamasıyla doğrudan ilişkilidir (Fritsche ve Masson, 2021). Eğer bireyler gruplarıyla yüksek düzeyde uyum içindeyse, çevreci grup normlarını daha güçlü bir şekilde içselleştirerek kolektif eylemlere katılma eğilimi gösterebilirler. Ancak, BG uyumu düşük olduğunda, bireyler grup normlarını benimsemekte zorlanabilir ve kolektif eylem motivasyonu zayıflayarak grubun çevresel meselelerdeki tutumuna aykırı bir pozisyon alabilir. Louis vd. (2016) tarafından yapılan araştırmalar, aktivist kimliğinin ve sosyal ağların bireylerin kolektif eyleme katılımını artırmadaki rolüne işaret etmektedir. Daha büyük bir aktivist ağ, bireylerin bağlamsal olarak önemli bilgiye erişimini ve kolektif hareketlerde yer alma olasılığını artırarak kolektif eylemi teşvik edebilir. Vestergren vd. (2018) ise kolektif eylemlerin bireylerin kimlik algısını dönüştürdüğünü ve bu dönüşümün zamanla sürdürülebilir olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, bireylerin çevresel hareketlere katılımı yalnızca grup normlarından değil, aynı zamanda kolektif hareketlerin psikolojik dönüşüm gücünden de etkilenmektedir. Ancak büyük gruplarda, grup içi üyelerin algıları, sosyal ağlarından (örn., arkadaşlar, sosyal medya) gelen etkiler nedeniyle sıklıkla farklılık gösterir. Örneğin, bireyin sosyal çevresi kolektif eyleme katılımı destekleyebilir veya caydırabilir (Klandermans ve Van Stekelenburg, 2014). Swank ve Fahs (2016), gönüllü gruplarla etkileşimin bireylerin kolektif eylem motivasyonlarını artırdığını göstermiştir. Lee ve Littles (2021) ise sosyal medya aracılığıyla çevresel kolektif eylemlere katılımın bireylerin grup büyüklüğünü algılama biçimlerini etkilediğini ve bunun da öz-yeterlik algısını artırarak kolektif eylem motivasyonunu güçlendirdiğini ortaya koymuştur. Environmental Identity Model of Environmental Collective Action (EIMECA) perspektifinden bakıldığında, bireyin sosyal çevresi ile çevresel adaletsizlik algısının ne derece uyumlu olduğu, bireyin kolektif eylem sürecine dahil olup olmayacağını belirleyebilir. Eğer birey, çevresel adaletsizliği grubu gibi algılamıyorsa ve sosyal çevresi tarafından bu algı pekiştirilmiyorsa, kolektif kimlik oluşumu sekteye uğrayabilir ve bireyin eyleme katılımı azalabilir. Bu durum, BG uyumunun yalnızca bireysel kimlik süreçleriyle değil, aynı zamanda bireyin sosyal çevresi ve grup normlarıyla olan etkileşimiyle de şekillendiğini göstermektedir. Vestergren vd. (2018), kolektif eylemlerin bireylerde kalıcı psikolojik değişimler yarattığını ve bu değişimlerin kolektif eyleme katılım motivasyonunu uzun vadede nasıl şekillendirdiğini ortaya koymaktadır. Benzer şekilde, SIMPEA bağlamında bireyin sosyal medya gibi sosyal ağlar aracılığıyla çevre dostu gruplarla etkileşime girmesi, BG uyumunu güçlendirebilir ve bireyin çevre dostu normları içselleştirmesini kolaylaştırabilir (Greijdanus vd., 2020).

Bireylerin kolektif eyleme katılımını belirleyen psikososyal faktörlerin yanı sıra, içinde bulundukları bağlamsal koşullar da eyleme katılımı doğrudan etkileyebilir (Corcoran vd., 2011; van Stekelenburg vd., 2013). Yönetim kontrolünün güçlü olduğu veya çevresel politikaların merkezi bir yapı tarafından belirlendiği bağlamlarda, bireylerin kolektif eyleme katılımı bireysel inançlardan çok grup normlarına uyumlarına bağlı hale gelebilir. Bu tür bağlamlarda, grup uyumu yüksek olan bireylerin kolektif eyleme katılımı daha olası olabilirken, uyum seviyesi düşük bireyler aktivizme katılımında daha çekimser kalabilir. Uysal vd. (2024) tarafından yapılan çalışmalar, çevresel kolektif eyleme katılımının yalnızca kişisel çevresel kaygılar ve öz-yeterlilik inançlarıyla değil, aynı zamanda ülkenin çevre politikalarının etkinliği ve baskı düzeyiyle de şekillendiğini göstermektedir. Çevresel düzenlemelerin

güçlü olduğu ülkelerde bireyler grup normlarına daha fazla uyum gösterirken, baskının yüksek olduğu ülkelerde kolektif eyleme katılım zayıflamaktadır. Buna karşılık, çevre politikalarının zayıf olduğu bağlamlarda bireyler kolektif eyleme katılmak yerine bireysel tepkiler verme eğiliminde olabilir. Benzer şekilde, kolektif hareketlerin daha riskli olduğu bağlamlarda, bireyler gruplarıyla uyumlu hareket ettiklerinde kolektif eyleme daha fazla motive olabilirler. Nitekim, Türkiye bağlamında yapılan güncel bir araştırmada, sosyal değişime olan inancın düşük olmasının kolektif eyleme katılım göstermeme ile ilişkilendirildiği bulunmuştur (Uluğ vd., 2025). Bu durum, bireylerin çevresel adaletsizlik algılarının grup normlarıyla ne ölçüde örtüştüğü ile de ilişkili olabilir. Özellikle grubun çevresel meselelerde güçlü bir duruş sergilediği bağlamlarda, bireyler kolektif eyleme katılımı bir norm olarak görebilir ve bu da birey-grup uyumu ile kolektif eylem arasındaki ilişkiyi daha da güçlendirebilir. Bu durum, bireysel ve bağlamsal faktörlerin etkileşim içinde şekillendiğini göstermektedir. Nitekim, çok geniş bir örnekleme sahip bir çalışmada (Aydın vd., 2022), bireylerin milliyetçilik, vatanseverlik ve küresel kimlik düzeylerinin çevre dostu tutumlarını nasıl etkilediği; ülkelerin genel milliyetçilik, vatanseverlik ve küreselleşme düzeylerine bağlı olarak değişiklik göstermiştir. Özellikle bireylerin vatanseverlik seviyesinin etkileri, hâlihazırda vatansever değerlerin baskın olduğu bir bölgede azalma eğilimi gösterirken, milliyetçiliğin etkileri bölgesel vatanseverlik tarafından zayıflatılmış ve küresel kimliğin etkileri daha belirgin hale gelmiştir. Bu bulgular, birey-grup uyumunun kültürel bağlamlara göre değişebileceğini ve çevresel kolektif eylem motivasyonlarının yalnızca bireysel faktörlerle değil, aynı zamanda makro düzeydeki kimlik yapılarıyla da şekillendiğini göstermektedir. Bu bağlamda, birey-grup uyumu yalnızca grup içi psikolojik faktörlerle değil, aynı zamanda bireylerin içinde bulunduğu sosyo-politik bağlamla da etkileşim içinde şekillenir.

Kolektif eyleme katılımı daha iyi anlamak için, bireylerin farklı faktörlere göre gruba olan benzerliklerini nasıl değerlendirdiğini incelemek önemlidir. Birey-grup (BG) uyumu perspektifi, bu amaçla değerli bir çerçeve sunar ve bireysel sonuçlar üzerindeki uyum etkilerinin incelenmesinde köklü bir geçmişe sahiptir. Örneğin, BG uyumu; bireysel performans (Seong ve Choi, 2014), yeterlik (Xiao vd., 2021) ve iyi oluş (Hanel vd., 2020) ile ilişkilendirilmiştir. Daha da önemlisi, BG uyumu, grup uyumu, kolektif yeterlik ve ekip performansı gibi kolektif sonuçları da etkileyebilmektedir (Seong vd., 2015). Araştırmalar ayrıca, algılanan benzerliğin nesnel benzerlikten ziyade kolektif sonuçlar üzerinde daha güçlü bir etkiye sahip olduğunu vurgulamaktadır (Hobman vd., 2003). EIMECA ve SIMPEA çerçevesinde değerlendirildiğinde, bireylerin algıladıkları grup benzerliği kolektif kimlik gelişimini ve normatif uyumu doğrudan etkileyebilir. EIMECA bağlamında, bireyin grup içi adaletsizlik algısıyla ne kadar uyum içinde olduğu kolektif kimlik oluşumunu şekillendirirken, SIMPEA perspektifinde BG uyumu, bireyin grup normlarını içselleştirme sürecinin temel bir belirleyicisi olarak görülebilir. EIMECA ve SIMPEA'nın farklı mekanizmalara odaklanmasına rağmen, her iki model de BG uyumunun kolektif eyleme katılımı şekillendirdiğini göstermektedir. EIMECA, çevresel adaletsizlik algısının ve bu algıya bağlı duygusal tepkilerin kolektif kimlik oluşumundaki rolünü vurgularken; SIMPEA, bireylerin grup normlarına uyum sağlayarak çevresel kolektif eyleme yönelmesini ön plana çıkarmaktadır. Bu çerçevede, çevresel kolektif eylemi teşvik etmek için bireyler arasında hem duygusal hem de normatif uyumun artırılması önemli bir strateji olabilir. Özetle, birey-grup uyumu, bireylerin çevresel meseleler konusundaki tutumlarını ve kolektif eylem motivasyonlarını şekillendirmede kritik bir rol oynamaktadır. Çevreci kimlik, grup normları, algılanan adaletsizlik, öfke ve kolektif yeterlik gibi psikososyal faktörler, birey-grup uyumu ile çevresel kolektif eylem arasındaki ilişkinin dinamiklerini belirlemektedir. Bu süreci görselleştirmek amacıyla, birey-grup uyumunun çevresel kolektif eylem üzerindeki etkisini açıklayan model Şekil 1'de sunulmaktadır.

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Birey-grup (BG) uyumu, bireyin grubu ile uyumluluğunu ele alan ve uzun yıllardır kullanılan bir perspektif olarak tanımlanmaktadır. BG uyumunun sağlandığı durumlarda birey açısından performans, yeterlik ve iyi oluş gibi olumlu çıktılar gözlemlenirken (Hanel vd., 2020; Seong ve Choi, 2014; Furler vd., 2013), buna karşın BG uyumsuzluğu bu değişkenlerde olumsuz sonuçlara yol açabilmektedir. BG uyumu üzerine yapılan araştırmaların büyük bir kısmı, bu kavramın endüstriyel psikoloji alanında yaygın olarak kullanılmasının da etkisiyle bireysel çıktılara odaklanmaktadır. Örneğin, BG uyumunun bireysel performans üzerindeki olumlu etkileri sıklıkla vurgulanmıştır. Ancak, son yıllarda yapılan çalışmalar, BG

uyumunun yalnızca bireysel değil, kolektif sonuçlara da işaret edebileceğini öne sürmekte ve bu doğrultuda yeni araştırmalar yapılmasını önermektedir (Memmert vd., 2015; Seong vd., 2015). Bu derleme kapsamında BG uyumunun çevresel kolektif eyleme katılımı ilişkisi incelenmiştir. Bu bağlamda, BG uyumunun çevresel kolektif eylem üzerindeki etkileri, EIMECA ve SIMPEA modelleri çerçevesinde ele alınmıştır.

Kuramsal olarak, bireylerin deneyimleri, beklentileri ve hedefleri doğrultusunda kendilerini benzer kişilerle kategorize etmeleri beklenmektedir (Oakes vd., 1994; Turner vd., 1987). Bu durum, grubun normlarına uyum sağlama (benlik yitimi) eğilimini beraberinde getirir ve genellikle BG uyumu ile ilişkilendirilir. Ayrıca, bu sürecin birey açısından adaptif bir durum olduğu söylenebilir. Ancak BG algısal uyumu, kendiliğinden oluşan sabit bir durum değildir; bireylerin grup içi etkileşimleri, bilgiye erişimleri ve grup üyeleri arasındaki dinamikler tarafından şekillenir. Özellikle büyük ve karmaşık gruplarda, grup üyelerinin çevresel konulara dair algıları birbirinden farklı olabilir. Örneğin, liderlik pozisyonlarındaki cinsiyet eşitsizliği açısından bakıldığında, kadınların bir kısmı gelecekte sistemsel haksızlıkların sona ereceğine inanırken, diğer bir kısmı ise bu eşitsizliğin kalıcı olacağını öngörmektedir (Scheifele vd., 2021). Benzer şekilde, çevre meselelerinde de gruplar içindeki bireyler, çevresel tehditlerin boyutu, çevre politikalarının etkinliği ve kolektif eylemin gücü hakkında farklı algılara sahip olabilirler. Bu bağlamda, BG algısal uyum bireylerin kolektif eylemdeki motivasyonlarını belirleyebilir. Birey, grup normlarıyla ne ölçüde örtüştüğünü algıladığında kolektif hareketlere katılım eğilimi artabilir. Ancak grup içindeki algılar homojen olmadığında, bireylerin kolektif eylem konusunda farklı tutumlar sergilemesi mümkündür. Örneğin, çevresel adaletsizliklere dair güçlü bir duyarlılığa sahip bireyler, grubunun da benzer bir algıya sahip olduğunu hissettiklerinde kolektif eyleme katılım motivasyonları artabilir. Ancak, grup içinde çevresel meselelerin öncelikli olmadığı veya etkisiz görüldüğü algısı yaygınsa, bireyin motivasyonu zayıflayabilir. Bu çerçevede, BG algısal uyumunun bireylerin kolektif eylemlerinin etkinliğine olan güvenlerini artırabileceği ve bu durumun umutlarını pekiştirebileceği ileri sürülebilir. Ancak, bireylerin kolektif eylem süreçlerine dahil olup olmamalarını belirleyen tek faktör BG uyumu değildir. Bireyin grubu ile olan algısal uyumu, maruz kaldığı bilgi, sosyal etkileşimleri ve geçmiş deneyimleri ile şekillenmektedir. Dolayısıyla, kolektif eylem motivasyonu yalnızca grup normlarına uyum sağlamaktan değil, bireyin bu normları nasıl algıladığı ve yorumladığından da etkilenmektedir. Son olarak, potansiyel katılımcıların sayısı, kolektif eyleme katılımı önemli bir faktör olarak görülmektedir (Klandermans, 1984). Bu görüşü destekleyen Lee ve Littles'in (2021) çalışması, sosyal medyanın katılımcıların grup büyüklüğüne dair algılarını artırabileceğini ve bunun da öz-yeterlik ile kolektif eyleme katılım niyetini yükseltebileceğini göstermiştir. Bu bağlamda, BG uyumu bireyin yalnızca grubuyla olan bağını değil, aynı zamanda kolektif hareketin başarısına dair inancını da şekillendirebilir. Potansiyel katılımcıların algılanan büyüklüğü arttığında, bireyin kolektif eyleme katılım motivasyonu güçlenebilir. Buna karşılık, düşük düzeyde algısal uyum, kolektif eylemdeki potansiyel katılımcıların algılanan sayısını azaltarak bireyin kolektif çabaya katılımını zorlaştırabilir.

EIMECA ve SIMPEA modelleri, BG uyumunun çevresel kolektif eylem üzerindeki etkisini anlamak için tamamlayıcı açıklamalar sunmaktadır. EIMECA, bireylerin çevresel adaletsizlik algılarının kolektif kimlik oluşumuna nasıl katkı sağladığını açıklarken; SIMPEA, bireylerin grup normlarına uyum sağlayarak çevresel eyleme yönelme süreçlerini ele almaktadır (Carmona-Moya vd., 2021; Fritsche vd., 2018). Bu iki model, kolektif eylem motivasyonlarının hem duygusal (adaletsizlik algısı, öfke, umut) hem de normatif (grup normlarına uyum ve aidiyet hissi) temellerini vurgulamaktadır. Bu bağlamda, sivil toplum örgütleri bireylerin çevresel kolektif eyleme katılım süreçlerinde kritik bir rol oynamaktadır. Extinction Rebellion hareketine katılım üzerine yapılan bir çalışma, bireylerin grup kimlikleriyle yüksek düzeyde uyum içinde olduklarında çevresel aktivizme katılım motivasyonlarının arttığını göstermektedir (Furlong ve Vignoles, 2021). Benzer şekilde, Greenpeace destekçilerinin grup değerleriyle güçlü bir uyum içinde olduklarında çevresel eylemlere daha aktif katılım gösterdikleri gözlemlenmiştir (Ciptadi ve Zainubi, 2024). Ancak, bireylerin kişisel inançları ile grup normları her zaman örtüşmeyebilir. Örneğin, çevreci hareketler içinde bazı bireyler doğrudan eylemi (örn., sivil itaatsizlik, şirket merkezlerine yönelik protestolar) meşru ve etkili bir yöntem olarak görürken, diğerleri yalnızca normatif eylemleri (örn., dilekçeler, farkındalık kampanyaları, hukuki yollar) tercih edebilir. Benzer şekilde, bireylerin çevresel meseleleri ele alma öncelikleri de grupların belirlediği gündemle örtüşmeyebilir. Bu tür uyumsuzluklar, bireyin kolektif eyleme katılım motivasyonunu zayıflatabilir ve gruba olan bağlılığını sorgulamasına neden olabilir. Bireysel ve grup algıları arasındaki uyumu güçlendirmek için, sivil toplum örgütleri ve

aktivist gruplar, ortak hedefleri vurgulayan, grup dayanışmasını teşvik eden ve bireylerin katılım yollarını çeşitlendiren stratejiler geliştirebilir. Örneğin, Greenpeace gibi bazı örgütler, yalnızca protestolara katılımı teşvik etmek yerine bağış yapma, imza kampanyalarına destek verme veya sosyal medyada farkındalık oluşturma gibi farklı katılım seçenekleri sunarak bireylerin gruba uyumunu artırmaktadır. Benzer şekilde, Extinction Rebellion yalnızca sokak eylemlerine odaklanmak yerine yerel politikalar üzerinde baskı oluşturmak gibi daha geniş ölçekli stratejiler geliştirerek grup içindeki farklı beklentilere hitap etmektedir. Bu tür esnek katılım modelleri, bireylerin grubun genel hedefleriyle uyumlu hissetmesini sağlayarak kolektif eylem motivasyonlarını güçlendirebilir. Aynı zamanda, normatif ve normatif olmayan eylemler arasında bir denge kurmak ve bireylere tercih ettikleri yöntemle katılım sağlayabilecekleri alanlar açmak, grupların daha kapsayıcı olmasına yardımcı olabilir. Grup içindeki bireylerin farklı motivasyonlarını göz önünde bulunduran iletişim stratejileri, bireylerin kendilerini grup normlarıyla daha uyumlu hissetmelerine katkı sunabilir. Dijital araçlar ve sosyal medya platformları da bireysel inançların grup değerleriyle uyumunu sağlamada önemli bir rol oynayarak, bireyler arasındaki bağlantıları güçlendirebilir ve kolektif eylem motivasyonunu artırabilir. Dolayısıyla, çevresel kolektif eylemleri teşvik etmek için bireylerin gruplarıyla olan algısal uyumunu destekleyecek stratejilere odaklanmak, uzun vadede çevresel hareketlerin sürdürülebilirliğini artırabilir.

Mevcut literatür, birey-grup uyumunun çevresel kolektif eylem üzerindeki etkilerini açıklamada önemli bir temel sunmaktadır. Ancak, bu alandaki bilgi boşluklarını doldurmak için gelecekteki araştırmaların daha spesifik sorulara odaklanması gerekmektedir. Özellikle, birey-grup uyumunun zaman içinde nasıl değiştiği, grup normlarının bireysel motivasyonları ne şekilde etkilediği ve farklı kültürel bağlamlarda bu süreçlerin nasıl işlediği gibi konular derinlemesine incelenmelidir. Kültürel bağlam, birey-grup uyumu ve kolektif eylem arasındaki ilişkinin nasıl şekillendiğini anlamada kritik bir değişken olabilir. Örneğin, toplulukçu kültürlerde bireyler grup normlarına uyumu daha güçlü bir şekilde içselleştirirken, bireyci kültürlerde ise bireysel değerler ve kişisel özerklik ön planda olabilir (De Cristofaro vd., 2022). Bu durum, birey-grup uyumunun kolektif eylem motivasyonu üzerindeki etkisinin kültürel bağlama bağlı olarak değişebileceğini göstermektedir. Gelecekteki araştırmalar, farklı kültürel yapılar içinde BG uyumunun kolektif eyleme katılımı nasıl etkilediğini inceleyerek, çevresel hareketlerin farklı bağlamlarda nasıl teşvik edilebileceğine dair önemli ipuçları sağlayabilir. Kültürel normların bu süreçlerdeki etkisini değerlendiren karşılaştırmalı kültürel araştırmalar, çevresel kolektif eyleme katılımı yönlendiren faktörleri anlamada önemli bir katkı sunacaktır. Bunun yanı sıra, birey-grup uyumunun kolektif eylem motivasyonu üzerindeki etkisini daha ayrıntılı bir şekilde analiz edebilmek için yeni metodolojik yaklaşımlar benimsenmelidir. Geleneksel korelasyon ve regresyon analizlerinin ötesinde, polinom regresyon ve tepki yüzeyi analizi (response surface analysis) gibi yöntemlerin kullanımı, birey-grup uyumu ile kolektif eylem motivasyonu arasındaki dinamik ilişkileri daha hassas bir şekilde inceleme imkânı sunabilir. Tepki yüzeyi analizi, birey ve grup arasındaki uyumsuzluğun yönünü ve derecesini analiz ederek, uyumun hangi durumlarda kolektif eylemi teşvik edici veya engelleyici bir rol oynadığını görselleştirmek için güçlü bir araç olarak değerlendirilebilir (Nestler vd., 2019). Özellikle, bireylerin algıladığı grup normları ile kendi değerleri arasındaki farkların kolektif eylem niyetleri üzerindeki eğrisel etkileri bu yöntemle daha ayrıntılı bir şekilde incelenebilir. Bunun yanı sıra, çevresel eylemlerin daha fazla risk içerdiği ve daha az özgürlükçü olan bağlamlarda birey-grup uyumunun nasıl şekillendiği de önemli bir araştırma alanı olarak öne çıkmaktadır. Bu tür bağlamlarda, birey grup uyumunun bireyler tarafından kolektif eyleme katılım için bir meşrulaştırma mekanizması olarak kullanılıp kullanılmadığı incelenmelidir.

Sonuç olarak, birey-grup uyumu, çevresel kolektif eylemi motive eden önemli bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Grup normları ile bireysel algılar arasındaki uyum, bireylerin çevresel eyleme katılımını şekillendiren temel bir dinamik olarak değerlendirilmektedir. Bu uyumun bireysel ve grup düzeyindeki etkilerini anlamak, gelecekteki araştırmalara hem teorik hem de metodolojik açılardan önemli katkılar sunacaktır. Ayrıca, çevresel kolektif eylemleri daha etkili şekilde teşvik etmek ve sürdürülebilir bir gelecek için stratejiler geliştirmek adına bu sürecin daha derinlemesine incelenmesi gerekmektedir.

Etik Beyanı: Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara uyulduğunu yazarlar beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Türk Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisinin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazar(lar)ına aittir.

Yazar Katkıları: Çalışmanın tüm bölümleri birlikte yazılmıştır. 1. yazarın katkı oranı: %60, 2. yazarın katkı oranı: %40

Çıkar Beyanı: Yazarlar arasında çıkar çatışması yoktur

KAYNAKLAR

- Agostini, M., ve van Zomeren, M. (2021). Toward a comprehensive and potentially cross-cultural model of why people engage in collective action: A quantitative research synthesis of four motivations and structural constraints. *Psychological Bulletin*, 147(7), <https://doi.org/667.10.1037/bul0000256>
- Akfırat, S., Uysal, M. S., Bayrak, F., Ergiyen, T., Üzümcüker, E., Yurtbakan, T., ve Özkan, Ö. S. (2021). Social identification and collective action participation in the internet age: A meta-analysis. *Cyberpsychology-Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 15(4), Article 10. <https://doi.org/10.5817/CP2021-4-10>
- Aydin, E., Bağcı, S. C., ve Kelesoğlu, İ. (2022). Love for the globe but also the country matter for the environment: Links between nationalistic, patriotic, global identification and pro-environmentalism. *Journal of Environmental Psychology*, 80, 101755. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2021.101755>
- Atvur, S., Güllal, A. G. G., ve Oğuz, C. U. (2023). İklim krizi ve ekolojik bağlamda devletin rolünü yeniden düşünmek. *Politik Ekonomik Kuram*, 7(Özel Sayı), 44-57. <https://doi.org/10.30586/pek.1347417>
- Bamberg, S., Rees, J., ve Seebauer, S. (2015). Collective climate action: Determinants of participation intention in community-based pro-environmental initiatives. *Journal of Environmental Psychology*, 43, 155-165. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2015.06.006>
- Carmona-Moya, B., Calvo-Salguero, A., ve Aguilar-Luzón, M. D. C. (2021). EIMECA: a proposal for a model of environmental collective action. *Sustainability*, 13(11), 5935. <https://doi.org/10.3390/su13115935>
- Ciptadi, S. G., ve Zainubi, H. H. (2024). Collaborative Action as Strategy in “Global Climate Strike” Campaign of Greenpeace Indonesia. *CoverAge: Journal of Strategic Communication*, 15(1), 1-11. <https://doi.org/10.35814/coverage.v15i1.7218>
- Cohen-Chen, S., ve Van Zomeren, M. (2018). Yes we can? Group efficacy beliefs predict collective action, but only when hope is high. *Journal of Experimental Social Psychology*, 77, 50-59. <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2018.03.016>
- Corcoran, K. E., Pettinicchio, D., & Young, J. T. (2011). The context of control: A cross-national investigation of the link between political institutions, efficacy, and collective action. *British Journal of Social Psychology*, 50(4), 575-605. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8309.2011.02076.x>
- De Cristofaro, V., Pellegrini, V., ve Van Zomeren, M. (2022). The relation between system justification and collective action in individualistic versus collectivistic European countries. *TPM-Testing, Psychometrics, Methodology in Applied Psychology*, 29(1), 55-70. <https://doi.org/10.4473/TPM29.1.5>
- Dixon, J., Elcheroth, G., Kerr, P., Drury, J., Al Bzour, M., Subašić, E., ... ve Green, E. G. (2020). It's not just “us” versus “them”: Moving beyond binary perspectives on intergroup processes. *European Review of Social Psychology*, 31(1), 40-75. <https://doi.org/10.1080/10463283.2020.1738767>
- Dunne, H., Lionetti, F., Pluess, M., ve Setti, A. (2024). Individual traits are associated with pro-environmental behaviour: Environmental sensitivity, nature connectedness and consideration for future consequences. *People and Nature*, 6(2), 586-597. <https://doi.org/10.1002/pan3.10581>
- Ellemers, N. (1993). The influence of socio-structural variables on identity management strategies. *European Review of Social Psychology*, 4(1), 27-57. <https://doi.org/10.1080/14792779343000013>

- Furler, K., Gomez, V., ve Grob, A. (2014). Personality perceptions and relationship satisfaction in couples. *Journal of Research in Personality*, 50, 33-41.
<https://doi.org/10.1016/j.jrp.2014.02.003>
- Furlong, C., ve Vignoles, V. L. (2021). Social identification in collective climate activism: Predicting participation in the environmental movement, extinction rebellion. *Identity: An International Journal of Theory and Research*, 21(1), 20–35. <https://doi.org/10.1080/15283488.2020.1856664>
- Fritsche, I., Barth, M., Jugert, P., Masson, T., ve Reese, G. (2018). A Social Identity Model of Pro-Environmental Action (SIMPEA). *Psychological Review*, 125(2), 245–269.
<https://doi.org/10.1037/rev0000090>
- Fritsche, I., ve Masson, T. (2021). Collective climate action: When do people turn into collective environmental agents?. *Current Opinion in Psychology*, 42, 114-119.
<https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2021.05.001>
- Gibbon, E., ve Douglas, H. E. (2021). Personality and the pro-environmental individual: Unpacking the interplay between attitudes, behaviour and climate change denial. *Personality and Individual Differences*, 181, 111031. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2021.111031>
- Greijdanus, H., de Matos Fernandes, C. A., Turner-Zwinkels, F., Honari, A., Roos, C. A., Rosenbusch, H., ve Postmes, T. (2020). The psychology of online activism and social movements: Relations between online and offline collective action. *Current opinion in psychology*, 35, 49-54.
<https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2020.03.003>
- Hanel, P. H. P., Maio, G. R., ve Manstead, A. S. R. (2019). A new way to look at the data: Similarities between groups of people are large and important. *Journal of Personality and Social Psychology*, 116(4), 541–562. <https://doi.org/10.1037/pspi0000154>
- Hanel, P. H., Wolfradt, U., Wolf, L. J., Coelho, G. L. D. H., ve Maio, G. R. (2020). Well-being as a function of person-country fit in human values. *Nature communications*, 11(1), 5150.
<https://doi.org/10.1038/s41467-020-18831-9>
- Hornsey, M. J., Blackwood, L., Louis, W., Fielding, K., Mavor, K., Morton, T., ... ve White, K. M. (2006). Why do people engage in collective action? Revisiting the role of perceived effectiveness. *Journal of Applied Social Psychology*, 36(7), 1701-1722.
<https://doi.org/10.1111/j.0021-9029.2006.00077.x>
- Hornsey, M. J., ve Lewandowsky, S. (2022). A toolkit for understanding and addressing climate scepticism. *Nature Human Behaviour*, 6(11), 1454-1464.
<https://doi.org/10.1038/s41562-022-01463-y>
- Jiménez-Moya, G., Miranda, D., Drury, J., Saavedra, P., ve González, R. (2018). When nonactivists care: Group efficacy mediates the effect of social identification and perceived instability on the legitimacy of collective action. *Group Processes & Intergroup Relations*, 22(4), 563-577.
<https://doi.org/10.1177/1368430217751631>
- Keshavarzi, S., McGarty, C., ve Khajehnoori, B. (2021). Testing social identity models of collective action in an Iranian environmental movement. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 31(4), 452-464. <https://doi.org/10.1002/casp.2523>
- Klandermans, B. (1984). Mobilization and participation: Social-psychological expansions of resource mobilization theory. *American Sociological Review*, 49(5), 583–600.
<https://doi.org/10.2307/2095417>
- Lee, Y. H., ve Littles, C. (2021). The more the merrier? The effects of system-aggregated group size information on user's efficacy and intention to participate in collective actions. *Internet Research*, 31(1), 191-207. <https://doi.org/10.1108/INTR-10-2017-0379>
- Markowitz, E. M., Goldberg, L. R., Ashton, M. C., ve Lee, K. (2012). Profiling the “pro-environmental individual”: A personality perspective. *Journal of Personality*, 80(1), 81- 111.
<https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2011.00721.x>
- Memmert, D., Plessner, H., Hüttermann, S., Froese, G., Peterhänsel, C., ve Unkelbach, C. (2015). Collective fit increases team performances: Extending regulatory fit from individuals to dyadic teams. *Journal of Applied Social Psychology*, 45(5), 274-281.
<https://doi.org/10.1111/jasp.12294>

- Milfont, T. L., ve Markowitz, E. (2016). Sustainable consumer behavior: A multilevel perspective. *Current Opinion in Psychology*, 10, 112-117. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2015.12.016>
- Mummendey, A., Kessler, T., Klink, A., ve Mielke, R. (1999). Strategies to cope with negative social identity: Predictions by social identity theory and relative deprivation theory. *Journal of Personality and Social Psychology*, 76(2), 229-245. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.76.2.229>
- Nestler, S., Humberg, S., ve Schönbrodt, F. D. (2019). Response surface analysis with multilevel data: Illustration for the case of congruence hypotheses. *Psychological Methods*, 24(3), 291-308. <https://doi.org/10.1037/met0000199>
- NGS. (2023). Rainforest. Retrieved from: <https://education.nationalgeographic.org/resource/rain-forest/>
- Nickerson, R. S. (1998). Confirmation bias: A ubiquitous phenomenon in many guises. *Review of General Psychology*, 2(2), 175-220. <https://doi.org/10.1037/1089-2680.2.2.175>
- IPCC. (2023). AR6 Synthesis Report: Climate Change 202. <https://www.ipcc.ch/report/sixth-assessment-report-cycle/>
- Oakes, P., Haslam, S. A., ve Turner, J. C. (1994). Stereotyping and social reality. Oxford, England: Blackwell.
- Pizarro, J. J., Zumeta, L. N., Bouchat, P., Włodarczyk, A., Rimé, B., Basabe, N., ... ve Páez, D. (2022). Emotional processes, collective behavior, and social movements: A meta-analytic review of collective effervescence outcomes during collective gatherings and demonstrations. *Frontiers in Psychology*, 13, 974683. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.974683>
- Rubin, M., ve Hewstone, M. (1998). Social identity theory's self-esteem hypothesis: A review and some suggestions for clarification. *Personality and Social Psychology Review*, 2(1), 40-62. https://doi.org/10.1207/s15327957pspr0201_3
- Sarı, E., Yücel, E., ve Bükün, M. F. (2024). The role of emotions in collective responses to in-group norm violations: the case of university's sensitivity to the natural environment norm. *Current Psychology*, 43(33), 27187-27206. <https://doi.org/10.1007/s12144-024-06370-1>
- Scheifele, C., Ehrke, F., Viladot, M. A., Van Laar, C., ve Steffens, M. C. (2021). Testing the basic socio-structural assumptions of social identity theory in the gender context: Evidence from correlational studies on women's leadership. *European Journal of Social Psychology*, 51(7), 1038-1060. <https://doi.org/10.1002/ejsp.2746>
- Selvanathan, H. P., Techakesari, P., Tropp, L. R., ve Barlow, F. K. (2018). Whites for racial justice: How contact with Black Americans predicts support for collective action among White Americans. *Group Processes ve Intergroup Relations*, 21(6), 893-912. <https://doi.org/10.1177/1368430217690908>
- Seong, J. Y., ve Choi, J. N. (2014). Effects of group-level fit on group conflict and performance: The initiating role of leader positive affect. *Group ve Organization Management*, 39(2), 190-212. <https://doi.org/10.1177/1059601113517138>
- Seong, J. Y., Kristof-Brown, A. L., Park, W. W., Hong, D. S., ve Shin, Y. (2015). Person-group fit: Diversity antecedents, proximal outcomes, and performance at the group level. *Journal of Management*, 41(4), 1184-1213. <https://doi.org/10.1177/0149206312453738>
- Tajfel, H. (1982). Social psychology of intergroup relations. *Annual Review of Psychology*, 33, 1-39. <https://doi.org/10.1146/annurev.ps.33.020182.000245>
- Turner, J. C., Hogg, M. A., Oakes, P. J., Reicher, S. D., ve Wetherell, M. S. (1987). Rediscovering the social group: A self-categorization theory. Oxford, England: Blackwell.
- Thomas, E. F., Mavor, K. I., ve McGarty, C. (2012). Social identities facilitate and encapsulate action-relevant constructs: A test of the social identity model of collective action. *Group Processes & Intergroup Relations*, 15(1), 75-88. <https://doi.org/10.1177/1368430211413619>
- Thomas, E. F., Zubielevitch, E., Sibley, C. G., ve Osborne, D. (2020). Testing the social identity model of collective action longitudinally and across structurally disadvantaged and advantaged groups. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 46(6), 823-838. <https://doi.org/10.1177/0146167219879111>

- Törnberg, P., Andersson, C., Lindgren, K., ve Banisch, S. (2021). Modeling the emergence of affective polarization in the social media society. *Plos ONE*, 16(10), e0258259. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0258259>
- Tu, Z., Tian, F., Zhai, Q., Wang, Z., Wang, C., ve Tian, J. (2024). Person-group fit predicted the joint trajectories of group cohesion and interpersonal conflicts among personnel during a prolonged mission in isolated and confined environment under sea: a parallel-process growth mixture modeling approach. *Current Psychology*, 43(35), 28134-28146. <https://doi.org/10.1007/s12144-024-06401-x>
- Sani, F., ve Reicher, S. (1998). When consensus fails: An analysis of the schism within the Italian Communist Party (1991). *European Journal of Social Psychology*, 28(4), 623-645. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1099-0992\(199807/08\)28:4<623::AID-EJSP885>3.0.CO;2-G](https://doi.org/10.1002/(SICI)1099-0992(199807/08)28:4<623::AID-EJSP885>3.0.CO;2-G)
- Seong, J., & Kristof-Brown, A. L. (2012). Testing multidimensional models of person-group fit. *Journal of Managerial Psychology*, 27(6), 536-556. <https://doi.org/10.1108/02683941211252419>
- Seong, J. Y., Kristof-Brown, A. L., Park, W. W., Hong, D. S., ve Shin, Y. (2015). Person-group fit: Diversity antecedents, proximal outcomes, and performance at the group level. *Journal of Management*, 41(4), 1184-1213. <https://doi.org/10.1177/0149206312453738>
- Simon, B. (1992). The perception of ingroup and outgroup homogeneity: Reintroducing the intergroup context. *European Review of Social Psychology*, 3(1), 1-30. <https://doi.org/10.1080/14792779243000005>
- Tajfel, H., ve Turner, J. C. (1979). An integrative theory of intergroup conflict. W. G. Austin, ve S. Worchel (Eds.) içinde, *The social psychology of intergroup relations* (ss. 33-37). Monterey, CA: Brooks/Cole.
- Uluğ, Ö. M., Acar, Y. G., ve Kanık, B. (2025). "Is voting even effective?" Examining voting and protest as an expression of dissent and their efficacy in risky contexts. *Analyses of Social Issues and Public Policy*, 25(1), e12445. <https://doi.org/10.1111/asap.12445>
- Uysal, M. S., ve Akfırat, S. A. (2022). Formation of an emergent protestor identity: Applying the EMSICA to the Gezi Park protests. *Group Processes & Intergroup Relations*, 25(2), 527-539. <https://doi.org/10.1177/1368430220983597>
- Uysal, M. S., Vestergren, S., Varela, M., ve Lindner, C. (2024). "System change, not climate change": Effective environmental policies and state repression moderate the relationship between psychological predictors and environmental collective action. *Global Environmental Psychology*, 2, 1-23. <https://doi.org/10.5964/gep.11259>
- Van Stekelenburg, J., Anikina, N., Pouw, W. J. T. L., Petrovic, I., ve Nederlof, N. (2013). From correlation to causation: The cruciality of a collectivity in the context of collective action. *Journal of Social and Political Psychology*, 1(1), 161-187. <https://doi.org/10.5964/jsp.v1i1.38>
- Van Zomeren, M., Postmes, T., ve Spears, R. (2008). Toward an integrative social identity model of collective action: A quantitative research synthesis of three sociopsychological perspectives. *Psychological Bulletin*, 134, 504-535. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.134.4.504>
- Verbena, S., Procentese, F., Gatti, F., Ciavolino, E., ve Mannarini, T. (2023). Immigrant collective civic action: Integrating group resilience into the social identity model of collective action. *Journal of Community ve Applied Social Psychology*, 33(6), 1347-1361. <https://doi.org/10.1002/casp.2736>
- Vestergren, S., Bamberg, S., ve Louis, W. (2024). Responding to the Socio-Ecological Crisis: Activism and Collective Action. *Global Environmental Psychology*, 2, 1-13. <https://doi.org/10.5964/gep.13075>
- Vestergren, S., ve Drury, J. (2022). Biographical consequences of environmental activism. M. Grasso & M. Giugni (Ed.), *Routledge handbook of environmental movements* içinde (ss. 503-517). Routledge
- Vestergren, S., Drury, J., ve Chiriac, E. H. (2018). How collective action produces psychological change and how that change endures over time: A case study of an environmental campaign. *British Journal of Social Psychology*, 57(4), 855-877. <https://doi.org/10.1111/bjso.12270>

-
- Willer, R. (2009). Groups Reward Individual Sacrifice: The Status Solution to the Collective Action Problem. *American Sociological Review*, 74(1), 23-43. <https://doi.org/10.1177/000312240907400102>
- Wright, S. C., Taylor, D.M., ve Moghaddam, F. M. (1990). Responding to membership in a disadvantaged group: From acceptance to collective protest. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(6), 994-1003. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.58.6.994>